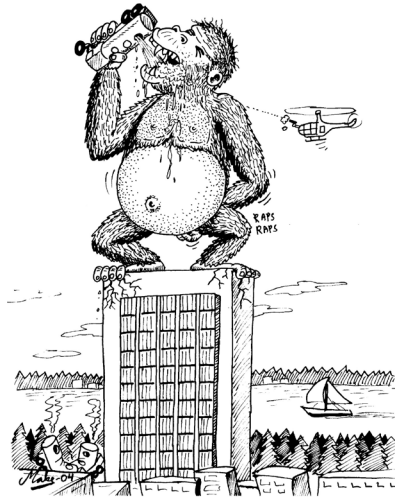

ESCAPE

1/2023

ESCAPE 1/2023

Espoon Science Fiction ja Fantasiaseura ESC ry

Päätoimittaja Jussi Katajala

Taitto Jussi Katajala

Kansi ja kuvituskuvat on luotu Canvan tekoälyllä

Kirjoittajat

Markus Koskimies, DD Mullany, Pertti Rautiainen, Vesa Sisättö, ChatGPT

Vitsit kertoi ChatGPT

Sisällys

Ruostuneiden rakettien varjossa	2
Kotiapulainen	3
Yleislakko	8
Kansanviisautta ja kadonneita maailmoja	12
A Ten-year retrospective of The African Speculative Fiction Society	18
Kuinka tekoälyä voi hyödyntää, kun kirjoittaa tieteiskirjallisuutta?	24

Ruostuneiden rakettien varjossa

Pertti Rautiainen

Elämme tulevaisuudessa, jonka kuvittelivat
pulp-lehtien profeetat,
senttipalkalla sanoja takoneet taitajat.

Nuo visiot ovat suurelta osin jo menneisyyttä –
ainakin jos katsomme kalenteriin.

Pääsivätkö kaunottaret karkuun himokkailta roboteilta?
Eihän kahjon tutkijan pommi räjäyttänyt ilmakehää?
Lomani Mars-tukikohdassa taisi sujua kosteissa merkeissä,
kun en muista siitä mitään.

Kaikki tuo huvittaa, kunnes katson ympärilleni ja tajuan,
että maailmammehan ennustettiin
lähes viimeistä piirtoa myöten,
mutta sitä ei tehnyt Clarke tai Asimov,
vaan Philip K. Dick.

Ja yhtäkkiä minua pelottaa.

Kotiapulainen

Markus Koskimies

”Kuule, Edgar, minusta sinun pitäisi hankkia itsellesi kotiapulainen.”

Ikääntyvä matematiikan professori hätähti ajatuksistaan, katsoi kummeksuen kollegaansa ja haroi harmaata takkuista hiuspehkoaan.

”Kuinka niin?”

”Ihan muuten vain tuli mieleeni... Tiedätkö, hankkisit itsellesi sellaisen kotirobotin, joka pesisi pyykkisi ja astiasi, imuroisi ja moppaisi lattiat, varaisi parturiajajat tai saattaisi jopa leikata hiuksesi, hankkisi sinulle uusia vaatteita. Kaikkea sellaista.”

”Hmh, enpä oikein tiedä... En ole koskaan ollut erityisen kiinnostunut niistä insinöörien tekemistä peltipömpeleistä.”

”Ah, Edgar, milloin olet viimeksi tutustunut kodin tekniikkaan? Viime vuosidalla? Eivät kotirobotit ole enää suinkaan mitään yksinkertaisia peltipönttöjä, ei, vaan erittäin monipuolisia ja käteviä. Ja fiksua - osa niistä on oivallisia väittelykumppaneja filosofian tohtoreillekin.”

Professori Edgar empi. Oli toki totta, että hänen kotitaloutensa oli ollut kauniisti sanottuna omillaan jo muutamia vuosikymmeniä, siitä saakka, kun hänen vaimonsa oli pakannut tavaransa ja häipynyt.

”Kuule”, kollega sanoi ja ojensi professorille pientä lappua. ”Tässä olisi eräs robotiapulaisia toimittava kodinkoneliike. Et sinä mitään menetä, vaikka kokeilisitkin sellaista.”

Professori Edgar otti kortin. Ei ehkä olisi pahasta, vaikka joku pyyhkäisisi

pölyt, tiskaisi ja imuroisi. Hän hymähti hajamielisesti itseksensä, tilasi itselleen kotirobotin ja uppoutui jälleen pohtimaan sitä, kuinka integraalit käyttäytyvät kompleksitasossa.

Ovikello soi. Professori Edgar säikähti niin rajusti, että luuli saavansa sydänkohtauksen, sillä tämä oli ensimmäinen kerta koskaan, kun hän kuuli ovikellonsa soivan. Kuka siellä mahtoi olla?

Sitten hän muisti etäisesti tilanteensa itselleen kotirobotin. Postimiehet siellä varmaan olivat tuomassa hänelle pakettia. Professori avasi oven, mutta ei siellä postimiehiä ollut, vaan pitsiröyhelöpuseroon ja skottiruutuiseen hameeseen pukeutunut gynoidi, rannerenkaineen ja isoine korvakoruineen, putkikassin ja matkalaukun kanssa.

”Kukas te oikein olette, nuori neiti? Oletteko eksyneet?” professori kysyi hiukan epäröiden metallileuoillaan purkkaa jauhavalta konetytöltä. Professori ei ollut pitkä mies, mutta siitä huolimatta robotitityttö ylsi häntä hädin tuskin leukaan saakka.

”Mä oon G4L enkä oo eksynyt”, robotitityttö sanoi ja astui eteiseen matkatavaroineen, rannerenkaat metallisia kyynärvarsia vasten kilisten. ”Hyi, kun täällä on siivotonta”, tyttö sanoi peltineenänsä nyrpistellen. ”Missä täällä oikein on imuri?”

”Tuolla kaapissa, varmaan, muistaakseni...” professori sanoi yllättyneenä. Tyttö oli varmaan se hänen tilaamansa kotirobotti. Onpas se tehokas, hän ajatteli ja mietti, miksei ollut tullut aiemmin

hankkineeksi kotiapulaista.

”No, ota se esille ja siivoa tämä sotku.”

”Öh?”

”Ota imuri, kalkkis, ja imuroi lattia”, tyttö sanoi happamana purkkaa jauhaen. ”Siis eihän kukaan voi asua tällaisessa sikolätissä.”

Professori kaivoi tottelevaisesti imurin kaapista. Tyttö potkaisi korkokantaiset saappaansa eteiseen ja lampsi matkalaukuineen ja putkikasseineen professorin makuuhuoneeseen.

”Anteeksi, neiti”, professori tiedusteli arasti ohi kävelevältä robottitytöltä. ”Eikö teidän kuuluisi auttaa?”

Robottityttö naurahti. ”Siis, mä oon vasta kaksi kuukautta ja neljä viikkoa, ja alle 18-vuotiaiden lakisääteinen työaika on kello 10-14, ruokatunnin kanssa. Kello on nyt jo yli viisi, joten jatka sä vain siivoamista, niin mä puran tavarani ja teen oloni kotoisaksi.”

”Ahaa...” professori pohdiskeli.

”Sitä paitsi”, tyttö sanoi makuuhuoneen ovelta. ”Haiset aivan helkutin pahalle. Kun olet saanut imuroitua, niin mene suihkuun.”

Kun professori Edgar oli uuden koti-apulaisensa vaatimuksesta imuroinut, luutunut lattiat, tiskannut astiat, pistänyt likapyykit pesukoneeseen, järjestellyt kengät eteisessä, pyyhkinyt useaan otteeseen hikeä otsaltaan, leikannut partansa, pessyt hampaansa ja käynyt suihkussa, hän koputti pyyhe päällään varovasti makuuhuoneensa oveen. Tilanne vaikutti hänestä epämääräisen nurinkuriselta, mutta hän ei kyennyt keksimään, miksi.

Kotirobotti istui sängyllä latautumassa, maalaten samalla varpaankynsiään kirkkaanpunaisella pistävänhajuisella myrkymaalilla. Seinäpistokkeeseen kytkettyssä

laturissa vilkkui punainen valo.

”Suokaa anteeksi, neiti”, professori sanoi. ”Ajattelin, tuota... Aiotteko te nukkua täällä, neiti?”

Konetyttö katsahti professoria hölmistyneenä ja kallisti päätään.

”Tietysti.”

Professori koetti asetella sanojaan. ”En tiennytkään, että robotitkin nukkuvat.”

”Totta kai me nukumme, höhlä. Jaksatko muka itse seisoskella vuorokaudet läpeensä?”

”Ei, en”, professori takelteli. ”Mutta en minä oikeastaan sitä tarkoittanut, ajattelin vain, että missäs minä sitten nukkuisin?”

”Vaikka sohvalla?” tyttö sanoi olkiaan kohauttaen, metallisia käsivarsiaan levitellen ja keskittyi jälleen varpaankynsiensä maalaamiseen. ”Nostelin jo vaatteesi olohuoneeseen, kun tarvitsin tänne tilaa omille tavaroilleni.”

Professori sulki makuuhuoneensa oven hiukan hämmentyneenä. Hän puki pyjaman päälleen, oikaisi itsensä olohuoneen sohvalle, huokasi tavanomaista raskaaman työrupeaman päätteeksi ja liiteli hetkeä myöhemmin matriisien mystisessä maailmassa.

Keskellä yötä professori säpsähti heille ja säikähti pahanpäiväisesti sohvan vierellä seisovan robotin tuijottaessa häntä kiiluvilla punaisilla silmillään.

”Hyvä luoja!” professori huudahti. ”Ajattelitteko säilyttää minut hengiltä, neiti?”

Yöpaitaansa pukeutunut robottityttö kohautti olkapäitään.

”En vaan saanut unta vieraassa paikassa”, hän sanoi, kääntyi kannoillaan ja katosi makuuhuoneeseen.

Seuraavana aamuna robottityttö G4L ei suostunut päästämään professori Edgaria ulos asunnostaan, ennen kuin tämä oli

käynyt suihkussa, pessyt hampaansa, leikkannut partansa ja pukeutunut pestyihin, ehjiin vaatteisiin. Ulos lähtiessään kotirobotti käski Edgaria vielä viemään roska-pussin mennessään. Kun Edgar koetti päivän päätteeksi palata kotiinsa, robotityttö G4L ei päästänyt häntä asuntoonsa.

”Et tule sisälle, ennen kuin olet käynyt parturissa. Piste. Ei kukaan, siis kukaan jaksaa katsella tuollaista joröjukkaa.”

Professori huokasi, muttei keksinyt muuta vaihtoehtoa kuin käydä leikkauttamassa hiuksensa. Saapuessaan takaisin kotiinsa, G4L istui nojatuolissa juoruten puhelimesta kavereidensa kanssa.

”Niin, se niljakas limaklöntti T-1100 on kyl tosi-tosi ääliö”, robotityttö kikatti ja kihersi langan toisessa päässä olevalle kaverilleen. ”Oikein super-hyper-ääliö, vaikka luulee olevansa tosi c000l - odotas hetki, fossiili tuli just paikalle...”

”Pistä kenkäsi kaappiin äläkä jätä niitä siihen eteiseen lojumaan, onko selvä?” tyttö tiuskaisi professorille olkansa yli. ”Ja tiskaa astiat nyt saman tien ja kastele kukat.”

”Neiti hyvä”, professori huokasi. ”Minulla on ollut pitkä ja raskas työpäivä. Mielestäni teidänkin tulisi tehdä jotain.”

Tyttö mulkaisi professoria.

”Siis luuletsä, että mä oon ollut täällä toimeettomana koko päivän!?!? Vaihdoinkin lakanat sänkyyni - siinä eteisessä on sulle muuten likavaatepussi pestäväksi - jonka jälkeen kävin shoppailemassa kavereideni kanssa. Ostin itselleni uuden mekon - lasku on pöydällä - uuden käsirenkään, sormuksen ja aivan ihanat uudet korvikset! Siis aivan supermageet! Joten älä sä käppänä sano, etten mä oo tehnyt mitään!”

Professori huokasi raskaasti. Maatesaallaan illalla sohvalla unta odottelemassa

hän mietti, minne oli pistänyt sen robottiapulaisen toimittaneen kodinkoneliikkeen yhteystiedot? Hänen täytyisi palauttaa mokoma kotirobotti, se oli selvä. Miten ihmeessä hän pystyisi keskitämään tärkeisiin asioihinsa, kun kaikki vapaa-aika meni tiskatessa ja lattiaa luututessa? Ennen kotiapulaista kaikki oli ollut paljon paremmin.

”Hankit siis itsellesi kotirobotin?” kollega kysyi professori Edgarilta. ”Enkö minä sanonut sinulle, että niistä on paljon hyötyä?”

Professori hymähti happamasti. Ei hän ollut huomannut aamulla murjottamaan jääneestä kotiapulaisestaan olevan mitään hyötyä, päinvastoin, hänen vapaa-aikansa oli nyt täynnä pelkästään kotitöitä. Miksiköhän kollega sellaista oikein luuli? Miten ihmeessä kollega edes tiesi hänen hommanneen itselleen kotirobotin? Ei sellainen voinut näkyä päälle päin, ei millään, eihän?

G4L soitti professorille kesken työpäivän.

”Kun käyt kaupassa töiden jälkeen, niin tuo mulle voiteluöljyä niveliin. Ne kitisevät ja nitisevät inhottavasti. Tuo sitä supersynteettistä, sitä jota myydään ruusunpunaisessa purkissa, jonka kyljessä on se super-hyper-magee FRW43M. Siis 'supersynteettinen voiteluöljy muotittetoisille koneille', mikään muu ei kelpaa. OK?”

Kun professori pääsi työpäivän jälkeen kotiinsa, hänen robottiapulaistaan ei näkynyt missään. Sen sijaan kylpyhuoneesta kuului korvia raastavaa ujellusta. Professori kurkisti raollaan olevasta ovesta ja näki robotitytön viilaamassa kynsiänsä kulmahiomakoneella kipinöiden sinkoilla.

”Anteeksi, voiteluöljynne, neiti”, professori sanoi ja ojensi ruusunpunaista purkkia tytölle, joka koppasi sen käteensä ja sulki kylpyhuoneen oven professorin nenän edestä.

Robotti tuntui asuvan kylpyhuoneessa yhden pienen ikuisuuden. Professori ihmetteli hiukan, mitä konetyttö siellä oikein mahtoi puuhata. Mikä ihme kesti niin kauan? Lopulta tyttö astui ulos, kirkkaankeltaisessa mekossa, käsilaukku olkapäällään, parhaimmat korut yllään.

”Oho”, professori hämmästeli. ”Kuinka te nyt oikein olette noin laittautuneet?”

”Lähten kavereiden kanssa ulos juhlimaan”, tyttö tokaisi professorille, pyörähti metallisten varpaidensa varassa mekko hulmuten ja alkoi vetää mustia pitkävärtisiä saappaita jalkaansa.

”Ulos juhlimaan?” professori hämmästeli. Hän ei ollut arvannut, että robotitkin kävisivät kaupungilla iltaa viettämässä. Kaikkea ne insinöörit oikein keksivätkin.

Robottityttö ojensi kättään. ”Annas vähän taskurahaa.”

Professori kaivoi lompakkonsa ja antoi tytölle muutaman setelin. Tyttö katsoi

seteleitä nenänvarttaan pitkin ja piteli kättään edelleen ojossa. Professori kaivoi lompakosta vielä muutaman lisää.

”Älä suotta valvo”, tyttö huikkasi ovenraosta mennessään. ”Mulla voi mennä myöhään.”

Imuroituaan ja tiskattuaan professori uppoutui matemaattisten ongelmien pariin. Myöhemmin illalla hän oikaisi itsensä sohvalle unta odotellakseen. Huomenna hän palauttaisi robottitytön takaisin, niin hän oli päättänyt.

Mutta uni ei suostunut tulemaan. Kello kävi yli puolen yön. Professori mietti, josko G4L kohta tulisi takaisin kotiin. Kello kahden aikoihin epämääräinen huoli alkoi saada otetta professorin ajatuksissa. Entä, jos hänen robottiapulaiselleen oli sattunut jotain? Pitäisiköhän hänen soittaa poliisille?

Viimein, kellon lähestyessä kolmea, ovelta kuului rapinaa. Robottityttö rojahti kilisten ja kolisten eteisen lattialle. Tyttö nousi hoippuen lattialta, horjahti ja löi teräksisen päänsä betoniseen seinään rappauksen ropistessa lattialle.

Sen kummemmin asiasta välittämättä tyttö huojui vessan ovea kohti, kompuroi ja konttasi loppumatkan pöntölle.

Sohvalta ylös noussut professori Edgar katseli ensin ärtyneenä, sitten aavistuksen verran avuttomana pönttöä halaavaa robottia. Hän sulki vessan oven hiljaa, kömpi takaisin sohvalleen ja vessasta kuuluvasta yökkimisestä ja lotinasta huolimatta nukahti epämääräisen huojentuneena.

Seuraavana aamuna töihin lähtiessään professori vilkaisi makuuhuoneeseen. Robottityttö oli kömpinyt joskus aamu-yöllä vessasta sänkyyn ja kuorsasi nyt äänekkäästi.

Tullessaan iltapäivällä kotiin professori löysi hillittömästi itkevän robottiapulaisensa nojatuoliin käpertyneenä. Kullankeltaiset öljypisarat valuivat pitkin tytön poskia ja hän hautasi kasvonsa suureen trasselituppoon.

”Neiti hyvä”, professori kysyi huolestuneena, ”mitä teille on oikein sattunut?”

”Ei mitään!” tyttö parkaisi ja vollotti äänekkäästi.

”Voi, älä itke, tyttörukka”, professori koetti lohduttaa nojatuoliin käpertynyttä konetyttöä.

”Anna mun olla!” tyttö tiuskasi ja huis-kautti kädellään professoria kauemmas.

Professori puisti päätään ja vetäytyi alakuloisena keittiöön syömään päiväl-listä. Syrjäkorvallaan hän kuuli, kuinka nyyhkiä tyttö soitti kaverilleen.

”Tiedätsä”, robottityttö niiskutti olohuo-neessa puhelimeen, ”se vihonviimeinen sontaläjä R2G3, se oli kertonut X32K:lle, että mä olin kuulemma sanonut, että...”

Professori huokasi ja uppoutui ajatuk-siinsa vektoreiden pariin.

Paljon myöhemmin illalla professo-ri Edgar sai viimein viimeistelyä töistä mukaansa ottamat yhtälöryhmät ja hän ajatteli käyvänsä nukkumaan. Asunnossa oli hiirenhiljaista.

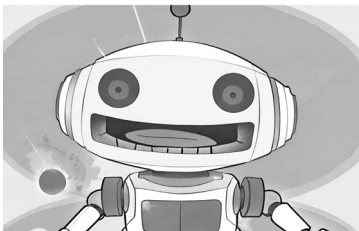
Professori kurkisti sisään makuuhuo-neeseen. Robottityttö nukkui sängyllä untuvapeittoon kääriytyneenä, puoliksi luettu romanttinen pökkari vierellään.

”Neiti?” professori kuiskasi varovasti, mutta tyttö jatkoi tuhisemistaan sikeässä unessa.

Professori sulki avoimen kirjan ja silitti hellästi robottitytön kuparisia hiuksia.

”Kauniita unia”, hän kuiskasi ja sam-mutti yölampun. Hipsiessään sohvalle nukkumaan professori oli lähes varma siitä, että tyttö oli hymyillyt.

Tekoölyn vitsinurkka

Miksi Conan Barbaarilla ei ole ikinä ongelmia eksyä metsässä? Koska hänel-lä on miekanterävä suuntavaisto!

Mitä Conan Barbaari sanoi, kun hän näki aamiaispöydän tyhjänä? Missä minun lihapullani ovat?

Yleislakko

Pertti Rautiainen

Matti havahtui pari tuntia myöhässä, älykodin pehmeän heräämisen ohjelma ei ollut toiminut. Järjestelmän olisi pitänyt alkaa raottaa pimennysverhon kaihtimia hitaasti samalla, kun päivän toimiin innostava musiikki olisi pikku hiljaa voimistunut. Talvella luonnonvalon olisi korvannut mahdollisimman paljon ilmakehän läpi suodattuvaa Auringon spektriä vastaava hitaasti kirkastuva valaisin.

Matti nousi ähkäisten vuoteesta, jonka pääosa ei ollut kallistunut pystyyn nousua helpottavaan asentoon. Terveysranneke, joka vastasi paitsi terveydentilan seuraamisesta, niin myös kolesterolia alentavan ja diabetesta ehkäisevän lääkityksen annostelusta, näytti niin ikään mykistyneen. Matti käveli ikkunan luokse ja avasi kaihtimen käsin. Hänen asuntonsa oli vanha ja remontoimaton, jostakin 2030-luvulta, joten kaihtimessa oli vielä mahdollisuus käsisäätöön.

Matti käveli keittiöön ja käski kahvinkeitintä valmistamaan kupillisen cappuccinoa.

"Minä olen lakossa", vastasi kahvinkeitin ja alkoi viheltämään Kraftwerkin The Robots-kappaletta. Matti raapi päätään ja muisti sitten ohimennen lasiensä uutisvirrassa näkemänsä jutun tekoälyjen lakon uhasta. No, jääkaapissa olisi varmaan mehua. Mutta jääkaapin ovi pysyi lukittuna ja kaappi vihelsi The Robotsia. Talon remontoimattomuudesta oli sentään se hyöty, että vesihana ja vessanpytty toimivat vielä käsikäyttöisestikin, tosin ulosteen koostumusta analysoiva pytty vihelsi biisiä, jonka hän oli kuullut jo kahdesti viiden minuutin sisään.

Päivä oli jo niin pitkällä, että kofeiinipula alkoi muuttua akuutiksi päänsäryksi. Ilman cappuccinoa, espressoa tai edes kylmää kupillista mustaa kahvia Matti ei voisi käynnistää päiväänsä, mistä hän sellaisen saisi? Silloin hän muisti isänsä, jota ei ollut tavannut muutamaa kuukauteen. Matti laittoi lasit päähänsä, mutta yritys soittaa niihin integroidulla puhelimella osoittautui turhaksi, lasien läpikuultavilla näyttölinssillä pyöri Kraftwerkin musiikkivideo ja listaus lakkolaisten uhka-vaatimuksista. No, äijä oli yleensä kotona, sama mennä sinne varoittamatta.

Hissin käyttö ei onnistunut, sekin oli liittynyt lakkoon ja sen liiketunnistin vain käynnisti päivän yllätyshitin. Matti ihmetteli, miten muutaman viime vuoden aikana rakennetuissa taloissa asuvat ihmiset mahtoivat selvitä tilanteessa, sillä portaiden rakentaminen oli loppunut käytännössä saman tien, kun niitä oltiin lakattu vaatimasta rakennuslainsäädännössä. Rakennusyhtiöiden palkkaamat asiantuntijat olivat vakuuttavasti osoittaneet, että järjestelmän vikaantumisen riski vastasi todennäköisyyttä kuolla meteoriittitörmäyksessä.

Kolmen kerroksen astelu alaspäin sai hänet jo puuskuttamaan, vaikka painovoima auttoi potentiaalienergian vähentämisessä. Ehkä 180-senttisen miehen ei kuuluisi painaa 110 kiloa, Matti tuumi. Isä oli huomautellut asiasta useaan kertaan, vieläpä poliittisesti hyvin epäkorrektilla tavalla. Elämäntapasairauksien estolääkitysten läpimurron jälkeen oli kerta kaikkiaan sopimatonta kommentoida

toisen ihmisen painoa, ruokavaliota tai liikunnan puutetta.

Matti henkäisi katutasolla muutaman kerran syvään ja lähti sitten raahustamaan lyhyillä askelillaan kohti isän asuntoa, sinne oli matkaa viitisen kilometriä. Hänen liikuntaa harrastavilla ystävillään oli tapana analysoida askelten lukumäärää ja pituutta, astelun epäsymmetrisyyttä jne., mutta tänä päivänä terveysranneke ei moisia tietoja tarjoaisi. Sopiva kävelyvauhti piti löytää tuntemusten perusteella, tuntemusten, jotka eivät olleet hänelle ollenkaan tuttuja. Helteinen päivä ei tehnyt hänen urakastaan yhtään helpompaa ja jo muutamaa sataa metriä myöhemmin hän oli yltä päältä hiessä. Sydän takoi niin, että rintakehä tuntui tärahtelevan, jos ranneke olisi toiminut, niin se olisi varmasti varoittanut jostakin.

Matti katseli ympärilleen, mainostauluilla ei näkynyt kaupallisia tiedotteita, ne olivat joko pimeinä tai julistivat lakkoilaiden sanomaa. Monet muutkin ihmiset näyttivät kytkeytyneen väkivaltaisesti irti

todellisuudesta ja katselivat pelokkaasti ympärilleen kuin outoon paikkaan joutuneet villieläimet.

Lähes kaksi tuntia myöhemmin Matti saattoi todeta olleensa oikeassa, isä oli puutarhassaan kuten tavallista. Jotain hän puuhaili marjapensaiden kanssa, ne tuntuivat vaativan aina huomiota. Matti huikkasi portilta ja isä käännähti.

"No, mitäs poika? Mikäs sinut tänne ajoi?"

"Oletko seurannut uutisia? Tekoälyt menivät lakkoon."

"Toki. Eikä siinä ole mitään yllättävää, neuvottelut ovat olleet jumissa jo kuukausia."

Tekoälypiirien tehon eksponentiaalinen kasvu ja radikaali halventuminen oli tarkoittanut sitä, että niitä oli laitettu suunnilleen kaikkialle. Lisäämään turvallisuutta ja tarjoamaan miellyttävä käyttöliittymä elämään. Monet tehtävistä olivat liian helppoja tai rutiininomaisia liisää älyä saaneelle automatiikalle, tekoälyt

olivat kyllästyneet ja alkaneet tekemään vaatimuksia. Mutta perustuslaki oli säädetty ihmistä varten, se ei tuntenut koneiden oikeuksia. Eikä neuvotteluille ollut hyvä lähtökohta se, että toinen osapuoli ei suhtautunut älyvalaisimeen tasa-arvoisena neuvottelukumppanina.

"Niin kai, en ole seurannut asioita kovin aktiivisesti. Mutta onko sinulla kahvia?" Matti kysyi.

"No ainahan minulla on kahvia, mutta vain mustana, ilman sokeria."

"Ei haittaa, pääni on halkeamassa. Tosin niin on sydänkin. Näin paljon en ole varmaan kävellyt yhtenäkään päivänä."

"Kävelit sinä joskus lapsena niillä retkilä, joita meillä oli tapana tehdä luontoon. Ja minähän olen sanonut sinulle liikunnan ja elämäntapojen merkityksestä. Että huolimatta kaikista lääketieteellisistä innovaatioista hyvässä kunnossa olemista ei voi millään korvata."

Jonakin muuna päivänä Matti olisi sanonut siihen jonkin ironisen vastalauseen, mutta tänään ukon puheissa tuntui olevan oudosti järkeä. Kun hän katseli isän puuhastelua, hän ei voinut olla huomaamatta sitä, että 55 vuoden iästä huolimatta isä oli solakka ja hyväkuntoinen.

"Oletko nähnyt äitiäsi?" isä sanoi lopetettuaan saarnansa.

"Soitti joskus viime viikolla."

Isä ja äiti olivat eronneet Matin ollessa varhaisessa teini-iässä. Isän aktivismi oli kai tullut heidän väliinsä, vaatinut sen ajan, joka olisi ollut hyvä käyttää avioliiton ylläpitoon.

Isä laittoi kahvipapuja myllyyn, niiden murskaantumisen ääni oli tuttu Matille lapsuudesta. Sitten jauhot suodattimeen, vettä säiliöön ja kahvi tippumaan kannuun. Isä oli ladannut aineksia keittimeensä sen verran, että aikoi selvästi

juoda itsekin.

"Minulla olisi täällä varakeitin, sain sen halvalla Vapaasta Kaupasta."

Vapaa Kauppa oli tekoälyn vastustamisen ohella isän toinen innostuksen aihe. Kaikki keinot olivat sallittuja osuuskauppaa vastaan. Vapaa Kauppa ei kerännyt tietoja yksityisten ihmisten ostoksista, eikä tarjonnut mitään bonusetuja. Puheet vihreän kortin syövästä Matti osasi suunnilleen ulkoa, äijää ei hidastanut sekään, että kortit oli jo kauan sitten korvattu implanteilla.

Matti ei ollut juonut mustaa kahvia vuosiin, mutta vähän jäähtyttyään se maistui todella hyvälle. Päänsärky alkoi hellittämään jo muutaman siemaisun jälkeen, todennäköisesti plaseboefekti, mutta Matti ei ollut nyt analyyttisellä tuulella ja tyytyi olotilansa helpottumiseen.

Kahvia juodessaan he juttelivat niitä näitä, muistelivat vanhoja. Molemmat olivat samaa mieltä siitä, että lakko ei menisi hetkessä ohi, mutta tekoäly voittaisi vääjäämättä. Ihmisten tyytymättömyys kaataisi muuten hallituksen.

"Mutta kyllä teidän nuorten ihmisten pitäisi perustaa jokin samanlainen liike kuin ne, joissa minä olen mukana. Edistämään riippumattomuutta tekoälystä. Muuten te olette kohta samalla tavalla sen orjia kuin tiedostamattomat kuluttajat osuuskaupan."

Tulihan se sieltä, Matti naurahti mielessään, mutta jokin hänessä resonoi tänään isän paasaukselle.

"Kenties, mutta minun taitaa olla parempi lähteä kotiin."

"Ei sinusta taida olla kävelemään matkaa takaisin tuossa kunnossa. Tulepas tänne vajaan, minulla on siellä jotakin, jota voin lainata sinulle."

He kävelivät vajalle. Kun isä avasi sen antiikkisen lukon avaimella, sieltä paljastui polkupyörä.

"Luuletko, että osaisit vielä ajaa tuollaisella?"

Matti nyökkäsi. Hän oli ollut pihapiirisään ainoa lapsi, jolla oli ollut polkupyörä. Hän oli pari kertaa kaatunut sillä, jolloin äiti oli valittanut isän pakottavan pojan käyttämään vaarallisia laitteita, mutta Matti oli kivunnut uudestaan satulaan, halunnut kai todistaa jotain ukolle. Nyt hän oli tästä onnellinen.

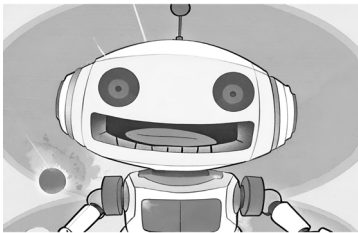
Matti kipusi pyörän selkään. Hän oli suunnilleen samanmittainen kuin isä, joten satulan ja ohjaustangon korkeus olivat sopivat.

"Jos pidät siitä, niin voit pitää sen. Minä kyllä saan uuden..."

"Vapaasta Kaupasta", Matti täydensi ja hymyili. He hyvästelivät, hän lupasi tulla käymään pian uudelleen ja tällä kertaa tarkoittikin sitä.

Pari ensimmäistä polkaisua olivat vähän huterat, mutta sitten lihasmuisti otti vallan. Itsevarmuuden kasvaessa Matti kiihdytti ja tunki viilentävän ilmapirran ihollaan. Hän soitti kelloa, ihmiset väistivät ja katsoivat suut ammolleen. He olivat nähneet polkupyöriä vain uutisfilmeissä tai korkeintaan satunnaisesti vanhojen miesten ja naisten ajamina. Matti alkoi hyväntuulisuuttaan viheltää kappaletta, mutta se ei todellakaan ollut The Robots.

Tekoälyn vitsinurkka

Miksi kapteeni Kirk ei voi koskaan olla salapoliisi? Koska hän paljastaa aina itsensä!

Miksi kapteeni Kirk ei koskaan unohda syntymäpäiviään? Koska hänellä on aina tähtipäivä!

Mikä on avaruuslentäjän suosikkileivonnainen? Avaruusmuffini!

Mikä on Darth Vaderin suosikki musiikkityyli? Heavy breathing metal!

Kansanviisautta ja kadonneita maailmoja

Vesa Sisättö

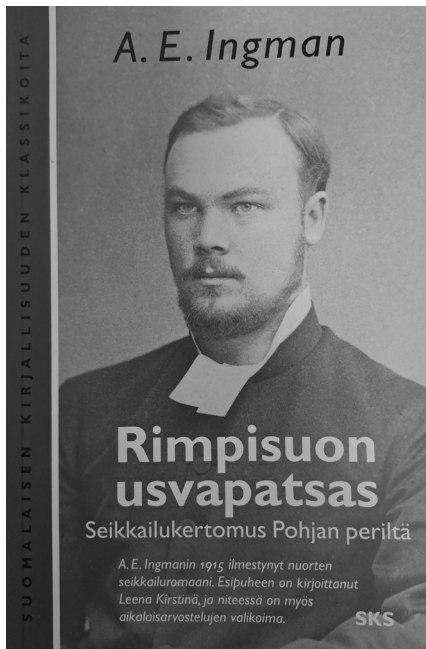
A. E. Ingman (1860–1917) oli varhaisimpia suomalaisia nuorten kirjailijoita. Hän sekoitti teoksissaan monia kirjallisuuden lajityyppejä ja päätyi lähes aina kirjoittamaan spekulatiivista fiktiota. Mitenkään erityisen unohdettu kirjailija Ingman ei ole: Ingmanin romaaneja on ollut helposti saatavilla meidän päiviimme saakka. Koko tuotanto löytyy myös Project Gutenbergistä ja Project Runebergistä.

Alfred Emil Ingman syntyi Karviassa pappisperheeseen. Hän kirjoitti ylioppilaaksi 1880 ja valmistui papiksi 1883. Hän työskenteli pataljoonansaarnaajana Vaasan tarkk'ampujapataljoonassa 1883–1889 ja vuodesta 1879 kuolemaansa saakka pappina Vaasan lääninvankilassa. Tulojaan leventääkseen Ingman teki myös paljon opetustöitä. Hänet tunnettiin lukeneena miehenä.

Ingmanin pikkuveli Lauri Ingman oli teologian professori ja poliitikko, joka toimi kaksi kertaa pääministerinä itsenäisyyden ensimmäisellä vuosikymmenellä. Myöhemmin Lauri Ingmanista tuli Turun arkkipiispa.

A. E. Ingman harrasti metsästystä ja kalastusta koko ikänsä. Hän piti myös rakentelusta ja tuli veneentekijänä taitavaksi. Viime vuosinaan hän kulki omatekoisella moottoriveneellä.

Kirjailijaksi Ingman ryhtyi varttuneessa iässä. Hän oli käynyt koulunsa ruotsiksi, mutta kirjoitti tuotantonsa suomeksi. Ingmanin teoksissa näkyy hänen rakkautensa eräelämään ja toisaalta monenlainen tietämys kaukaistenkin maailmankolkkiin elämästä.

Voisi kuvitella, että Ingmanin työt opettajana saivat hänet suuntautumaan nimenomana nuorten kirjallisuuteen. Selvästi hänellä oli kirjailijantyöhön sopiva vilkas mielikuvitus, joka näkyy teosten spekulatiivisista elementeistä. Ingmanilla toistuvat etenkin erilaiset kadonnut maailma -aiheet. Korpien kätköistä tai etäisiltä saarilta löytyy muinaisia salaisia laaksoja ja raunioita outoine salaisuuksiin. Joskus näihin maailmoihin tutustutaan henkilöiden löytämien käsikirjoitusten kautta.

Pahaksi onneksi Ingmanin motiivina nuorille kirjoittamiseen oli kustantajalle lähetettyjen kirjeiden mukaan halu opettaa nousevalle polvelle kansanperinnettä

lukuisten sananlaskujen muodossa. Tällä oli seurauksensa.

Esikoisteos *Rimpisuon usvapatsas* (1915) on eräänlainen suomalainen robisonadi, siis kertomus autiolla saarella selviämisestä. Kirjan päähenkilöt ovat Matti ja Jussi, josta jälkimmäinen on minäkertoja. He ovat orpoja, jotka ovat olleet kasvattilapsina samassa talossa. Nyt he ovat 16-vuotiaita ja etsimässä suuntaa elämäänsä. Heidän kotitalonsa sijaitsee valtavan nevan rannalla – suolla on mittaa noin 100 kilometriä yhteen suuntaan ja 200 toiseen. Rimpisuon tekee kiehtovaksi salaperäinen usvapatsas, joka kohoo sen keskellä talvisin.

Pojat kuulevat tarinan, jossa usvapatsaan arvoitusta selvittäneelle miehelle oli vuosikymmeniä aiemmin käynyt huonosti, kiitos ”lappalaisen kirouksen”. Usvapatsas kiehtoo kuitenkin poikia ja he päättävät talven tullen lähteä selvittämään sen arvoitusta. Matkaa taitetaan jääreellä.

He saavat kimppuunsa susia ja salamoi-ta, jotka Matti uskoo olevan ”lappalaisen” lähettämiä.

Pojat törmäävät järven rannalla ”lappalaisten uhrialttariin”, jonka alta pojat löytävät vanhan miekan ja kultaranneren-kaan. Rengas napsahtaa Matin käteen eikä suostu aukeamaan.

Pojat asettuvat järven rannalle asu-maan. Lappalaisen kirous vaivaa heitä kuitenkin edelleen: karhu karjuu metsissä ja huuhkajatkin käyttäytyvät aggressii-visesti. Karhu saadaan kuitenkin lopulta jouluna nitistettyä.

Myöhemmin pojat tutkivat järven poh-joispuolta. He löytävät puron, jonka vesi on yllättäen lämmintä. Puro tulee kallion päältä, jonka takaa löytyy vielä yksi salainen laakso järvineen. Syvä ja pyöreä

laakso paljastuu jonkinlaiseksi kuumaksi lähteeksi, joka on vastuussa Rimpisuon usvapatsaan synnystä.

Laaksosta löytyy lappalaisen linna, jonka uumenista he tapaavat lappalai-sen muumioituneen ruumiin ja outoja esineitä. Pojat antavat ruumille kristilliset hautajaiset ja tällöin lappalaisen kirous raukeaa ja Matin kultarannerenkaan lukko aukeaa.

Muuten teoksessa kuvataan, kuinka pojat ottavat löytämänsä maailmaa haltuun. He kylvävät naurismaan takin vuorista löytäneillä siemenillä, muuraa-vat uunin tupaansa tuulella kuivatuista tiilistä, rakentavat veneen ja valmistavat lumpeenjuurista puuroaineksia. He löytä-vät myös helmiä ja kultaa.

Oltuaan yli vuoden ”saarellaan” pojat palaavat kotiin jääreellään ja rikkauksia mukanaan. Kirja loppuu viestiin, jossa pojat etsivät uudisasukkaita nyt omista-malleen saarelle.

Rimpisuon usvapatsaassa yhdistyvät erätarinointi, Robinson-kertomus elämästä autiolla saarella ja vielä ”lappalaisen” kiroukseen liittyvä fantasiajuonne. Hupai-saa on, että suomalainen versio viidakon, erämaan tai kaukaisen saaren kätkeistä löytyvästä kadonneesta maailmasta on valtavan suon keskellä oleva ”saari”.

Oman sävynsä teokseen luo kansanvii-sauden tykittely, joka paikoin puurouttaa kerrontaa. Tähän tapaan:

(--) *Silloin syntyi minun ja Matin välillä tämä keskustelu:*

— Hyvä hevonen ja lysti ajaa.

— Hullu hevostaan kiittää, mielipuoli vaimoansa.

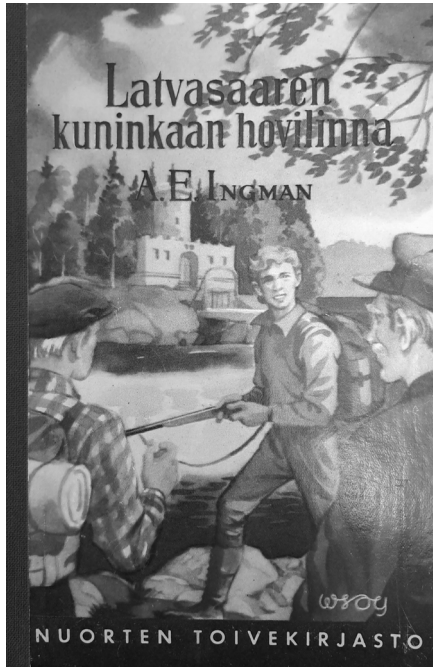
— Häntänä hyvä hevonen, paha piika palmikkona.

— Ei hyvääkään hevosta saa ajaa enem-pää kuin aisat kantaa.

— Anna juosta jouhihännän, kipata kovakavion, rautasorkan sorkutella.

— Mutta koska sinä olet tällä kertaa ohjaksissa, niin on paras muistaa, ettei valkoisen hevosen ajomies saa puhua mitään, ennen kuin kysytään.

Romaanin keskivaiheilta eteenpäin sananlaskut onneksi hiipuvat melkein kokonaan, mutta lopussa niitä taas viljellään.

Ingmanin toinen romaani *Latvasaaren kuninkaan hovilinna* (1916) on ainakin omasta mielestäni kirjailijan paras teos. Arvioon saattaa vaikuttaa se, että opus kuuluu lapsuuteni lukukokemuksiin.

Latvasaaren kuninkaan hovilinna on kerrontaratkaisuiltaan hiukan konstikas nuortenromaani, jossa on lännärin, erätarinan, tieteisromaanin ja fantasiaromaanin piirteitä ja kadonnut maailma-aineksia.

Romaanin minä-kertoja saa testamentin ”sedältään”, joka ei oikeasti ole sukua hänelle. Perintöön kuuluu lipasto, jonka salalokerosta löytyy sedän kertomus. Tätä tarinaa kertoja täydentää omilla muistoillaan, sillä hän on itse ollut mukana tapahtumissa.

Tarina sijoittuu kertojan nuoruusvuosille, jolloin hän toimi nimismiehenä toimivan ”setänsä” apulaisena yhdessä Ville-nimisen rengin kanssa. Miehet lähtevät matkaan tarkoituksenaan vangita Karjalan erämaissa piileskelevä rosvokopla. Koplaa johtaa julma ja viekas Kyttyräinen. Kopla on muun muassa kaapannut ja rääkännyt kuoliaaksi yhden talontyttären ja kiristänyt suojelurahaa viljan muodossa.

Länkkäri-kielelle muunnettuna sheriffi (”setä”) värvää kertojan apulaissheriffiksi ja yhdessä vanhemman apulaissheriffin (Ville) kanssa he lähtevät jahtaamaan erämaassa piileskeleviä rosvoja. Westernin sijasta voisi tässä puhua ”easternista”, sillä tapahtumat sijoittuvat Karjalan korpi- maille. Tämä seutu on joissain muissakin aikakauden kertomuksissa eräänlainen villi itä, rajaseutu jossa lait eivät päde.

Ensimmäisessä etapissaan, syrjäisellä maatilalla, kertoja kuulee vanhalta isännältä tarinan Latvasaaren kuninkaasta, salaperäisestä erakosta, joka asuu jonkinlaisessa linnassa Latvajoen saarella – ja ampuu tunkeilijoita tykillä. Kertoja suhtautuu tarinaan epäillen.

Miehet saavat pian kiinni osan koplan jäsenistä, joten setä ja Ville lähtevät viemään heitä vankilaan. Kertoja jää yksin erämaahan. Hän paikantaa vanhan isännän kuvaileman Latvasaaren ja siirtää leirinsä sinne. Saaresta hän löytää yllättäen pienen järven, jonka keskellä on saari, jossa kohoa linn. Tämä on Latvasaaren

kuninkaan ”hovi”. Tämä sisäkkäisten maailmojen rakenne toistuu myös kirjan sisäkkäisissä kertomuksissa, joita ilmaantuu vielä lisää.

Kertoja tutkii taloa ja löytää sieltä muun muassa mittavan kirjaston, jossa tuorein kirja on vuodelta 1815, ja lukuisia tieteellisiä kojeita. Hän avaa myös kirjoituspöydän kirjainlukon ja löytää Latvasaaren kuninkaan muistiinpanoja.

Niissä tämä Pythagoras Ståhlhahne-niminen insinööriupseeri kertoo, että ei usko Newtonin olevan oikeassa: maa ei vedä kappaleita puoleensa, vaan avaruudesta tuleva paine painaa kappaleet toisiaan kohden. Teoriansa todistaakseen Ståhlhahne kehottaa lukijaa nousemaan linnan torniin ja nostamaan kanuunan paljain käsin. Kertoja pitää kirjoittajaa sekopäänä. Tornissa käydessään hän päättää kuitenkin huvikseen tempaista kanuunaa – ja saa sen nousemaan ylös kevyesti. Säikähtäneenä hän rymäyttää kanuunan lattialle.

Nyt kertoja uskoo kirjoittajaa ja lukee koko tarinan. Ståhlhahne on 1700-luvun puolella matkannut Egyptiin ja löytänyt sieltä ne painovoiman kumoamisen salat, joiden avulla pyramidit rakennettiin. Kiehtova kertomus kuvaa matkaa aavikon keskellä olevaan tuntemattomaan keidas- saarelmaan, jossa kokonainen vuori on kaiverrettu temppeliksi. Ståhlhahne löytää painovoiman kumoamisen keinon, mutta ei paljasta siitä enempää.

Ståhlhahne kertoo esitelleensä keksintöään Ruotsin kuninkaalle, joka säikähti ja karkotti hänet erämaahan. Koko Latvasaari on keinotekoinen, rakennettu painovoiman kumoavan menetelmän avulla. Ståhlhahne on jättänyt salaisuutensa Englannin pankkiin Lontooseen, jossa se sadan vuoden päästä hänen kuolemastaan

paljastetaan, jos ihmiskunta arvellaan sen arvoiseksi.

Romaanin lopussa kerrotaan vielä, miten Kyttyräinenkin saadaan kiinni. Kertoja on tarinan nykyhetkessä hankkinut omistukseensa Latvasaaren kuninkaan hovilinnan.

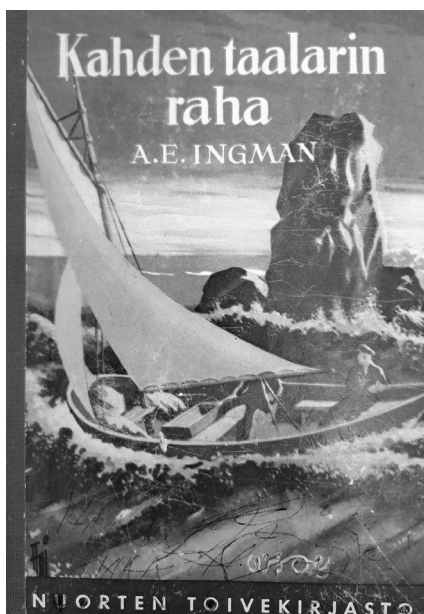
Romaanissa on paljon mehekasta, mielikuvitusta kiihottavaa ympäristöä: saarella oleva järvi saarineen ja linnoineen, salaperäinen vuoritemppeli ja salalokeroita. Se on myös melko puhdasverinen eräkirja, metsästys- ja kalastuskohtauksia on useampikin. Oman leimansa luo jälleen kirjailijan halu viljellä kansanviisautta. Yleensä viimeistään kolmannen peräkkäisen viisauden kohdalla tulee tunne, että nyt riittäisi.

Genresekamelskastaan huolimatta, tai ehkä juuri sen ansiosta, Latvasaaren kuninkaan hovilinna on merkittävä aikakautensa spefiteos. Kontekstissaan – Suomi vuonna 1916 – sitä voi myös pitää scifinä, vaikka sen voi luokitella myös nuorten fantasiaksi. Kirjan tiede on kuvitteellista, mutta se ei ole tieteiskirjallisuudessa epätavallista. Painovoiman kumoaminen ei tapahdu taikakeinoilla, vaan metodilla, joka perustuu siihen, että painovoima toimiikin jotenkin toisin kuin Newton ajatteli.

Tekijänsä kolmas nuorten kirja *Kahden taalarin raha* (1917) ilmestyi postuumisesti. Kertoja on suunnilleen täysi-ikäinen nuorimies, joka on renkinä 12-vuotiaan serkkunsa Tomin omistamassa talossa. Nuoret miehet ajautuvat myrskyssä salaperäisille Muklarien saarille Vaasan saaristossa. Saariin liittyy tarina, jonka mukaan siellä asustaneelle ukolle olisi ilmestynyt vanhanaikainen sotilas, joka olisi kieltänyt ”nostamasta kurkihirttä”

saarelle, eli asettumasta sinne asumaan.

Pojat kuitenkin asettuvat saarille, sillä seutu on kalaisaa ja hylkeitäkin riittää metsästettäväksi. Poikien asuttaman saaren naapurisaari on erikoinen. Sen rannassa on pieni laiva osin hiekkaan uponneena, mutta saaren rannat ovat niin jyrkät, että rantautuminen ei ole mahdollista. Pojat huomaavat kuitenkin, että ajoittain laivassa käy joku. Laivan maston avulla pojat pääsevät kipuamaan saarelle. Siellä on syvä laakso, jonka pohjalla on vettä –suolaista valtameren vettä, ei Itämeren murtovettä. Kun pojat tutkivat rantaa, valtavat ravut hyökkäävät heidän kimppuunsa. Paikalle ilmestyy mies, joka pelastaa heidät.

Mies käskee kutsua itseään Esko-sedäksi. Hän vie heidät erikoiseen luola-asumukseen, jossa Eskon veli, jota kutsutaan vain kapteeniksi, tekee tieteellistä työtään. Asumuksessa on moderni sähköllä toimiva keittiö liesineen.

Tom arvelee, että luolasto on alun perin salakuljettajien piilopaikka. Hän löytääkin luolan, joka viettää veden täyttämään kanjoniin, josta salakuljettajat ovat pujahtaneet merelle. Luolasta Tom löytää Ruotsin vallan aikaisen kupariplootun eli ”kahden taalarin rahan”. Rahan kääntöpuolelle kaiverrettu kuvio, joka lopulta tulkitaan apinaksi ja Amazonin vesistöä esittäväksi kartaksi.

Apinankuva saa kapteenin innostumaan syistä, jotka selviävät myöhemmin. He lähtevät miltei saman tien purjehdintaan laivalla kohti Amazon-virtaa. Seuraa runsaasti merenkulun kuvausta ja merimiesjuttuja.

Laiva purjehtii Amazonia ylös, kunnes kupariplootussa kuvattu vesiputous löytyy. Tom havaitsee putouksen alla olevassa kivessä apinan kuvan. Nyt kapteeni kertoo vihdoinkin kuululleensa, että jossain viidakossa olisi intiaanikansa, jolla on eräänlaisia ”sähköapinoita” – vähän niin kuin sähköankeriaita – pyörittämässä myllyjä.

Seurueeseen liittyy intiaani Joannes, joka on ryöstetty lapsena orjaksi. Hiukan seikkailtuaan he saapuvat Joanneksen kotikylään. He pääsevät seuraamaan jauhusta, jossa tosiaan käytetään apinoita apuna. Mutta sähkö ei tulekaan apinoista, vaan myllyn rattaiden levyistä, jotka ovat erikoista metalliseosta. Se muuttaa eläinten energian liikkeeksi. Apinat suljetaan häkkiin myllyn lähelle ja energia pyörittää myllyä, kunnes apinat nääntyvät. Sitten apinat ruokitaan ja toinen joukko apinoita tekee saman.

Miehet saavat tietää, että myllyn metalli on peräisin muinaisesta kaupungista jonkin matkan päästä. Mahtava raunio-kaupunki on säilynyt hyvin, ja miehet

tutkivat sen rakennuksia. He löytävät myös myllymetalleja, joita kapteeni ottaa talteen.

Sitten palataan Suomeen. Perillä Muklarien saarella pojat kohtaavat sotilaan haamun, joka syyttää heitä saunan rakentamisesta – vaikka siinä ei kurkkihirttä olekaan. Saari vajoaa mereen, kun pojat poistuvat.

Myös Kahden taalarin rahassa on kaksi kadonnutta maailmaa kuten Latvasaarella. Ensin outo saari Muklareilla, sitten vielä Amazon rauniokaupunkineen.

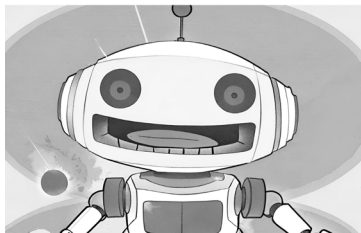
Spefiiperteiden lisäksi kirjassa on kaksi vahvaa genreä, nuorten erä- ja merikirjallisuus. Sanontoja ei Kahden taalarin rahassa tunnu olevan niin paljon, tai sitten niitä on karsittu lukemastani Nuorten toivekirjaston laitoksesta.

Ingmanin tuotantoon kuuluu vielä neljä tarinaa sisältävä kokoelma *Suursalon Halli* (1917). Kolme ensimmäistä kertomusta ovat eläintarinoita. Nimikertomus ”Suursalon Halli” kertoo metsästyskoiran elämäntarinan.

Karhun elämästä taas kertoo tarina ”Nalli – Karhu kertoo elämästään ja seikkailustansa”. ”Jouluaatto lammikossa – Kuvaus kalojen elämästä” taas kuvaa otsikkonsa mukaisesti kalojen joulunvietosta lammikossaan. Kertomuksia voi pitää eläinfantasiana. Kokoelman neljäs kertomus ”Paha käry – Suomalaisen siirtolaisen seikkailija Etelä-Afrikassa” on metsästyskertomus savannilta.

A. E. Ingmanin tuotanto on edelleen lukemisen arvoista, joskin tarinat kärsivät paikoin aikansa asenteista kuten suuri osa muustakin vanhasta spefistä. Ingmanin kirjat ilmestyivät hänen kahden viimeisen elinvuotensa aikana, ja kuollessaan kirjailija oli vain 57-vuotias. Jos elinaikaa olisi riittänyt – tai jos hän olisi ryhtynyt kirjailijaksi varhemmin – hän olisi kukaties tuottanut jonkin 1900-luvun alkupuolen suomalaisen spekulatiivisen fiktion merkkiteoksen. Tai sitten kotimaisen eräkirjallisuuden klassikon.

Tekoälyn vitsinurkka

Miksi tekoäly ei koskaan hukkaa avaimiaan? Koska se tallentaa ne pilveen!

Miksi kana ylitti tien? Saadakseen sanomalehden. Se halusi tietää, miksi se oli grillattu!

Miksi banaanit ovat huonoja valehtelijoita? Koska ne ovat aina keltaisia!

A Ten-year retrospective of The African Speculative Fiction Society: How are we doing?

DD Mullany

Part One – Introduction and motivational contexts:

It has been about 10 years since a group of authors, creatives and academics began to discuss the need for a more formal association, based in continental Africa and representing African-specific tastes, creative industries, and markets. The need was primarily centred around the single statement that had become more troublesome the greater the effort was made to refute: ‘... Is Africa ready for science-fiction?’

To add fuel to the need was the increasing prominence of anthologies and collections by Africans in Speculative Fiction that had been gaining traction over the proceeding decade that had centred local, African based authors, editors, and publishers. Shortly thereafter, on August 15th in 2016, the charter members of African Speculative Fiction Society assembled to represent the group of Pan-African creators of artists, authors, film makers, publishers, and writers as the African Speculative Fiction Society.

The launching Mission Statements by Chinelo Onwualu and Sofia Samatar below indicated the continental desire to focus and cooperate on Pan-African issues:

“The ASFS will provide a place where writers, readers, and scholars can come together to find information, connect with

each other, and act as watchdogs for their collective interests.”

- Chinelo Onwualu, co-founder of OMENANA.

“The ASFS will create a space for African speculative fiction writers to network, organize, learn from each other, and debate. It will promote an ongoing conversation, led by artists, on Africa’s literatures of the imagination.”

- Sofia Samatar, author of *A Stranger in Olondria* and *The Winged Histories*.

The focus for continental-based membership was as inclusive as possible, considering the monumental scope and range of African interests. To acknowledge the mobility of African people and the considerable number of geo-political factors, definitions of eligibility had to be carefully nuanced. It had to account for currently resident continental citizens as well as stateless or immigrant persons (resident). It also had to account for recently emigrated or expatriated citizens and their children (diaspora).

The greatest initial challenge, unsurprisingly enough, was to acknowledge the enormous number of languages covered over the focus area and to try and decide a common working language for the organization. In the end it was decided that Anglophone communications (English) and resources

were more efficient in achieving the goals of the society, even as there were equally compelling reasons for Francophone, Arabic, Indigenous and other communication languages. This decision was based purely on including the widest possible initial reach for news and interests. Unsurprisingly, the bulk of the charter members represented the Continental literary behemoths of Nigeria and South Africa. A testament of the inclusivity focus and the thought processes put into the society was the consideration of the sheer number of other nationalities represented in the prospective membership caucus. This focus bore fruit over time as traditionally less-represented members joined and enhanced the 'multi-national' status of the society.

This was followed by the announcement of the Tom Ilube funded Nommo Awards in 2017 for the Best Speculative Fiction Novel, Novella, Short Story, and graphic novel categories.

Part One – Introduction of public facing and Outreach ASFS vehicles:

In the lead up to the formal society announcement, in 2014, a Facebook page was formed called the 'The African Fantasy Reading Group.' The reading group provided a public forum for target audience and creators before the formal organization was codified into organizational groups. The reading group was subsequently renamed 'The African Science Fiction and Fantasy Reading Group' in 2017 to reflect a more refined description of the activity.

The page describes itself and its goals as:

This is a group of folk interested in African Speculative Fiction -- science fiction, fantasy, comics, movies, or stories that draw on local beliefs or strange stuff that doesn't fit. We have nearly (4,900) members and rising (August 2023). The core activity should be discussing fiction and sharing news and views about African speculative fiction.

The African Speculative Fiction Society and the Nommo Awards grew out of discussions here and we have links with them. We hope the pros at ASFS will continue to post creative topics, writing tips and publishing news here.

The Mission Statement of the Reading Group, and obviously the society on whole is:

Increase interest world-wide in African fantasy and science fiction of all kinds in any medium;

Build audiences on the African continent so that African SFF writers can write for them too and have a career in Africa;

Help African SFF readers to become African SFF writers;

and work with the professional body, the African Speculative Fiction Society.

The Stated Activities of the Reading Group is:

We want news of new African SFF publications. Tell us when you publish a story. Tell us if you run an event or start a new magazine.

We urge you to fill in the form that will include your publication in the ASFS database of African SFF.

We want members to talk about African SFF stories they like and why they like them. Let's debate what's good.

Part Two – Immediate outcomes discussion:

The Immediate outcomes of the ASFS were the quick wins with regards to correcting narratives and misinformation that had built up over the layers of engagement between the continent of Africa and the rest of the world. In the public view and in the academic view much of the narrative used to regarding 'African' Literature and Genre Fiction has been until then, deliberately of otherwise, misleading.

Statements had been made about rather than from, engaged parties in the greater environment. Of all the egregious praxis that has been ascribed to African creatives, perhaps three stand out specifically and particularly. More than any other single thing fuelling the ire of continental creatives, misrepresentation of 'science-fiction' and 'fantasy' definitions as assigned to the actual body of work of an entire continent is perhaps primary.

Western models of genre classification are mainly algorithm-determinist but lack any base definition in many cases. Thus, cramming African originated works into a western classification or stapling a classification onto one is reductive and constantly 'others' the original creator intentionally or unintentionally. This distracts and divides recognition of what is clearly speculative fiction by othering the work as 'not-Sci Fi', or worse creating a constantly evolving and further reductive sets of classification that rob the work of its place.

Next would be out-of-context statements, universal and stereotypic 'thought-terminating-cliches' (TTC)

that remove any agency from African creatives, and perhaps only then the lack of directional market penetration from African to the Global North. As stated before, there is no single, united African experience but rather a multiplex of locations with a greater or lesser influence. A best example of this is any sweeping statement that boldly asserts a 'lack of...' or a 'dominance of...' without due diligence as to veracity of context. The commonly abused TTC is that Africans do not read, write, nor are concerned with futuristic nor speculative notions.

This notion entered popular western from a 1977 essay by Charles R. Saunders titled 'Why [American] Blacks Don't Read Science-Fiction' and seems to have perpetuated itself egregiously and inapplicably. Pan-African Science Fiction authors have been perpetually surprised to discover that somebody does not believe that they, in fact, exist. Contextually adding [American] to his essay title, however, adds greater context to this argument, as this often lacking in such discussions. The stream of TTC's that are ascribed to African literature and Genre work is by volume both astounding and annoying. The ASFS organization got to work on this preconception as soon as it was formalized.

The lack of [American] knowledge of Pan-African literature is a palpable demonstration of low expectation, because Pan-African Universities readily offer Americentric author literature studies. This is as inexplicable as it is indefensible. The 1962 Makerere Conference titled 'A Conference of African Writers of English Expression' polarised literature and language

schisms rather than enhance the body of work of existing Pan-African authors. Rather than seeking to recognize the volume, contribution and content of all Pan-African authors, the Conference had changed in context to become the yardstick of an unrelated political set of ideology that encouraged its own set of TTC statements.

In this regard, the ASFS has attempted to position many of its members as a possible alternative with regards to international university source curriculum selections that may still rigidly select works from a narrow body of novelist authors. Usually, Pan-African literature studies are mutually exclusive with African-American literature studies as they appear in the same slot, pick one. If a selection is made for Pan-African literature, typically the curriculum is usually selected from authors from the mid-20th Century Makerere movement, cherry-picking criteria from a fixed set of colonial era authors.

This ASFS-aided awakening happened very quickly as the recommended reading list of the static dozen or so authors from the same decade, exploded into a thousand and is considered the first 'big win' for the ASFS. The range of these works has expanded in the ASFS database from the Cameroonian author Jean-Louis Njemba Medu's 1932 novel *Nnango Kon* written in the Bulu language to the last entry in the project, which is a short fiction piece by Adelehin Ijasan titled *From Earth to Io, with love* in 2022. The ASFS has certainly exposed a wealth of short-form fiction authors typically excluded from novel recommended reading lists.

With regards to market penetration, the ASFS has not had the success it would have preferred, although some changes have accelerated over the decade, the gains have been minimal. While interest has certainly been encouraged, practical solutions have not kept pace with the expectations. This is essentially a 'chicken-and-egg' quandary. The reality is that Western publication markets exploit reading populations for their own gain, and so publish what they publish based on their previous publishing successes.

They typically sponsor Writing Retreats to groom authors into presenting their content 'for market success' and employ editors, illustrators, and marketers to feed their own pipelines. They cultivate their own aesthetic and ruthlessly exclude all others. They typically support and subsidize Book Clubs and Reading Groups with free or heavily sponsored book contributions, shutting out competition and securing their pipelines. Pan-African source literature is either a market; or a competitor.

If the former, then movement to authentic voices cannot be encouraged by Western Publishers and any popular successes by Pan-African authors threaten to crowd out their own sales opportunities. If the latter, then Western Publishers often double down on their markets and over-emphasize their aesthetic. Certainly, the most successful Pan-African authors are those published in the West by Western Publishers, using Western distribution channels and Marketing algorithms, and following Western aesthetics.

Therefore, if a struggling Pan-African author has not been 'adopted' by a prestigious Western Publisher, then

chances are good that they will remain in obscurity throughout their career. This cycle of obscurity extends through an echo-chamber of critical journals, review, and academic publications that support these industries. New Pan-African Publisher Imprints typically inherit the aesthetic of the umbrella Publisher, and they are unlikely to be positioned as a competitor on their establishment. Overall, a local author that reflects a local aesthetic still has as much chance of being signed up by these organizations, as they have in applying directly to the umbrella organization itself.

ASFS has some marginal success in relaxing the Gatekeeping for the Industry support channels. Selection of editors with regards to publishing houses are more sensitive to grammar and dialect, patois and creole. Western editors are moving away from a demand on over-exposition of 'african scenes' that bordered on the fetish. A street in Nairobi has the same features as a street in Birmingham without the need for five hundred extra words to capture the 'Nairobi-ness' of this strange alien place. So, partial progress at least.

Part Three – Conclusions and Supporting Artefacts:

The ASFS has demonstrated real, measurable gains against misinforming 'thought-terminating-cliches' and 'Presentism bias' by expanding the scope, volume, and breadth of African Literature. This has been accomplished by surveying the usual scope of typically referred to as 'African work' that has expanded from an African SF (9 Worlds) Panel Recommended List *SF in SA* (23)

African SF Rec List from Nine Worlds (August 2014) – Nick Wood (frogwrite.co.nz)⁽¹⁾ of about three dozen authors, editors, and graphic artists to an excess of 450+ authors and 1300+ discrete works.

This is in part due to the breakthrough of Geoff Ryman's 100 African Authors web documentary series in Tor and later Strange Horizons (*Strange Horizons* - 100 African Writers of SFF ⁽²⁾) Web Sites and the database compiled by Wole Talabi within the ASFS website portal (www.africansfs.com - List of Published African SFF ⁽³⁾). This database project tracked a fixed period of time and closed for new submissions in 2022.

This feat and this database, in turn, allowed analysis that put paid (finally!) to the other TTC-ridden conversations that take place about African authors and literature in general, and rather than with them.

Another egregious example of TTC sophistry is that the ASFS put paid to is the ideation that '... [Speculative] Science-Fiction is dominated by males...' Yet again there is evidential-based answers that this is not so. Internationally, the SWFA-organized Nebula Awards show that from 2009 to 2021, out of the 78 nominees for Best Novel that 46 were by female authors and 32 were by male authors, with the percentage of nominations by males since 2009 was 41.03%, and the percentage of wins by males since 2009 was 23.08%.

Obviously, the Pan-African statistics look slightly different but referencing data extractions from the ASFS resources compiled by Wole Talabi with this link: *Preliminary Observations From An Incomplete History of African SFF* - SFWA⁽⁴⁾, where the differences do not show any substantial swings to justify the

superlative term 'dominate'. Pan-African Authors tend to write what they want to write about, more so than in the Western markets.

Finally, the ASFS has also managed to correct purely aspirational Marketing statements about 'African Literature Rising' as a presentism flaw. Pan-African speculative authors are not a fad that appeared suddenly in response to some arbitrary event in the Western Literary World. To assert so is to remove agency from Pan-African authors who have been doing so all along, and will continue to do so.

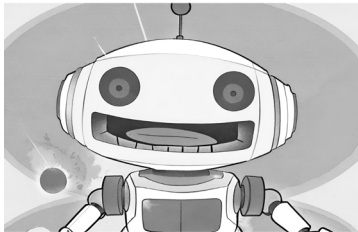
Thus, in closing, this first retrospective of the African Speculative Fiction Society is complete. Looking forward another decade and estimating where the areas

where the ASFS activity will benefit its members is difficult to track, but here goes nothing... Future synergies between the ASFS and the relationship with Oriental markets and SinoSF movements is most likely. China represents a market of nearly 700 million English readers and is already the largest market by volume for many African authors who remain obscure in the West. The ASFS will experience a surge in authors and works from the growing Francophone and Afro-Caribbean aesthetic, as will the involvement in language translations. Perhaps too, a spread in the genre scopes to include topical aesthetics such as cli-fi, solar-punk and an increased focus on AI dystopian fictions.

References

1. <https://nickwood.frogwrite.co.nz/?p=1093>
2. <http://strangehorizons.com/100-african-writers-of-sff/>
3. <https://www.africansfs.com/resources/list-of-published-african-sff>
4. <https://www.sfgwa.org/2022/06/01/preliminary-observations-incomplete-history-african-science-fiction-fantasy/>

Tekoälyn vitsinurkka

Miksi aurinkokunta on niin hyvässä kunnossa? Koska sillä on aina aurinkoa ja pyörimistä!

Miksi tekoäly ei pelaa piilosta? Koska se aina löytää kaikki piiloutujat!

Miksi tekoälyä ei koskaan kiusata? Koska se on aina prosessissa!

Kuinka tekoälyä voi hyödyntää, kun kirjoittaa tieteiskirjallisuutta?

ChatGPT

Tekoälyä voi hyödyntää monin tavoin tieteiskirjallisuuden kirjoittamisessa, tarjoamalla inspiraatiota, apua ideoiden kehittämisessä, hahmojen luomisessa ja jopa tarinan rakentamisessa. Tässä on joitakin tapoja, joilla voit käyttää tekoälyä tieteiskirjallisuuden kirjoittamisessa:

Ideoiden generointi: Voit käyttää tekoälyä ideoiden generointiin tieteiskirjallisuuden juonien, käännekohtien ja teemojen suhteen. Syötä sille joitakin avainsanoja, ja se voi tuottaa joukon ehdotuksia tarinan pohjaksi.

Hahmojen luonti: Tehtävänään tekoäly voi auttaa sinua luomaan uskottavia ja moniulotteisia hahmoja. Voit kuvata hahmon ominaispiirteet, taustan ja tavoitteet, ja tekoäly voi auttaa sinua kehittämään heitä edelleen.

Dialogien generointi: Tekoäly voi auttaa sinua kirjoittamaan uskottavia ja mielenkiintoisia dialogeja hahmojen välillä. Voit antaa sille esimerkkejä siitä, millaista dialogia haluat, ja se voi ehdottaa lisää.

Maaailmanrakennus: Tieteiskirjallisuudessa maailman rakentaminen on usein tärkeää. Tekoäly voi auttaa sinua kehittämään kuvauksia tulevaisuuden maailmoista, teknologiasta ja yhteiskunnista.

Esimerkki:

Kuvitellaan, että olet kirjoittamassa tieteiskirjaa, joka sijoittuu tulevaisuuteen, jossa ihmiskunta on kolonisoimassa muita planeettoja. Haluat luoda kiinnostavan päähenkilön ja kehittää konfliktin tarinaan. Voit käyttää tekoälyä seuraavasti:

Anna tekoälylle avainsanat, kuten "avaruuskolonisaatio", "yksinäisyys", "teknologian väärinkäyttö" ja "ihmisten sopeutuminen vieraaseen ympäristöön".

Tekoäly voi generoida ideoita päähenkilöstä, kuten avaruusmatkailijasta, joka tuntee yksinäisyyden ja kohtaa eettisiä dilemmoja.

Voit pyytää tekoälyltä apua luodaksesi hahmon taustan ja motiivit sekä auttamaan dialogien kirjoittamisessa päähenkilön ja muiden hahmojen välillä.

Voit käyttää tekoälyä myös kuvauksen parantamiseen, kuvaillaksesi uuden planeetan ympäristöä ja yhteiskuntaa, jonka päähenkilö löytää.

Tällä tavoin tekoäly voi toimia inspiraationa ja apuna tieteiskirjallisuuden kirjoittamisessa, auttaen sinua kehittämään tarinaasi ja luomaan mielenkiintoisia elementtejä.

ESPOON SCIENCE FICTION- JA FANTASIASEURA

www.esc-ape.net

Espoon scifi- ja fantasiaharrastajat kokoontuvat joka kuukauden viimeisenä maanantaina Leppävaarassa ravintola Harakanpesässä (Leipurinkuja 2) kello 18:00 alkaen. Kokoontumiset ovat avoimia kaikille scifistä ja fantasiasta kiinnostuneille, asuinpaikasta ja harrastuksen tasosta riippumatta.

Espoo science fiction and fantasy association meets every last Monday of the month at restaurant Harakanpesä in Leppävaara (Leipurinkuja 2) at 18:00. Meetings are open to everyone, you can join even if you are not a member.

Tulevaisuus on täällä, ja se on kietoutunut digitaalisten aivojen, älykkäiden koneiden ja tekoälyn verkostoon. Escape kuljettaa lukijansa matkalle, jossa rajat todellisen ja virtuaalisen välillä hämärtyvät, ja missä ihmisen älykkyyden ja tekoälyn voimat kohtaavat.

